

Пенсионно осигуряване в Европа

В ДАНИЯ ЧЕТИРИДЕСЕТ ГОДИНИ МЕСТОЖИТЕЛСТВО В ДЪРЖАВАТА ДАВАТ ПРАВО НА ПЪЛНА ПЕНСИЯ

● **Голяма част от датчаните се възползват от схемите, които им позволяват да се пенсионират по-рано**

Както в повечето западноевропейски страни, и в Дания броят на възрастните хора нараства. Но в сравнение с другите страни Дания не е толкова дълбоко засегната от тези процеси. И все пак броят на хората в активна трудова възраст намалява. На всеки възрастен човек се падат 4,5 души от работоспособното население в зряла възраст.

Изчислено е, че между 2010 и 2035 г. демографското стареене ще увеличи обществените разходи в брутният национален продукт с 4%. Разноските, свързани с възрастното население (здравно обслужване и всякакви други грижи за тях), ще формират 2,5% от този ръст, а по-големият брой социални пенсии ще доведе до останалите 1,5%.

Последиците от увеличаването на пенсиите с договорна основа пък ще засилят обратната тенденция. Тъй като пенсионните надбавки, които формират част от националната пенсия, зависят от дохода на човека и неговия брачен партньор, тези нови пенсии всъщност ще ограничат участието на държавата в надбавките, като ѝ позволят да спести средства.

Националната пенсия съставлява част от държавната пенсионна схема

Тя осигурява постоянни пенсии за хората с датска националност, които живеят в Дания. Националната пенсия не е пряко обвързана с професионалната дейност през активния период от живота на възрастния човек.

Гражданите от други страни, членки на Европейския съюз, за които са в сила общите социалноосигурителни законодателни мерки, както и бежанците и невъзвращенците, живеещи в друга държава от Европейския съюз, се ползват със същите права като датчаните.

Възрастните от страни, с които Дания е сключила спогодба за социално осигуряване, имат право на национална пенсия или изплащане на пенсия в чужбина, за разлика от останалите чужденци.

Гражданите на други страни придобиват право на национална пенсия, ако са живели в Дания, при това на възраст между 15 и 65 (67) години, пет от които трябва да са непосредствено преди пенсионирането.

По принцип тази пенсия се изплаща само в Дания. Датчаните могат да я получават и навсякъде по света, ако са живели 30 години в родината си между 15 и 65 (76) - годишна възраст. Ако пенсията е била отпусната на датчанин, живеещ в родината си, тя ще продължи да му се изплаща и при преместване в друга страна, стига да е бил в Дания 10 години на възраст между 15 и 65 (67) години.

За да могат чужденци да получават национална пенсия извън Дания, те трябва да получат допълнително разрешение. Хората от страни членки на Европейския съюз (а също бежанците и невъзвращенците), за които важат общите законови разпоредби за социално осигуряване, се възприемат като пребиваващи на датска територия.

Стойността на националната пенсия зависи от периода, през който човек е живял в Дания

Четиридесет години датско местожителство дават право на пълна пенсия. Пенсията се състои от една основна сума (която се превежда в съответствие с дохода от професионалната дейност на пенсионера, при положение че този доход надхвърля 210 600 датски крони годишно) и добавки. Основната сума без удържки наброява 49 560 крони годишно. Добавките се привеждат в съответствие с всеки доход, който пенсионерът или неговият брачен партньор имат, ако общият доход надхвърля 93 200 крони за семейна двойка или 46

сионна схема е щатната работа да бъде поне 9 часа седмично (или 39 часа месечно). Трите равнища на вноските се определят от количеството работни часове. Най-високата ставка е за работно време 117 часа (и повече) месечно или 27 часа (и повече) седмично. Втората ставка е от 78 до 116 часа месечно или от 18 до 26 часа седмично. И последната се отнася за работно време от 39 до 77 часа месечно или от 9 до 17 часа седмично.

Тъй като вноските към тази допълнителна пенсионна схема остават сравнително ниски, независимо че през последните години постепенно се увеличават, стойността на пенсията АТП е малко по-ниска от половината от стойността на основната национална пенсия.

Размерът на допълнителната пенсия (АТП)

зависи от периода на участие в схемата и от резултатите, постигнати чрез тази пенсионна схема. Най-високата допълнителна пенсия, на която има право всеки човек, участвал в схемата от създаването ѝ през 1964 г. и работил целодневно, днес възлиза на около 19 000 крони годишно.

Вноските за пенсия се връщат на хората, когато навършат 67 години (65 за тези, които са станали на 60 преди 1 юли 1999 г.). Изплащат се месечни суми

в продължение на 10 години. Сумите са „солидаризирани“ в смисъл, че отделният човек получава средната стойност на всички вноски, постъпили по схемата, а не на неговите собствени. Изчислено е, че годишните суми, получавани от тази схема за задължителни вноски, ще се изравняват със сумите, получавани от пенсионната схема АТП, в рамките на няколко години.

Ранна социална пенсия се отпуска на хора от 50 до 67 години

Голяма част от датчаните се възползват от схемите, които им позволяват да се пенсионират по-рано - в момента най-често това става на 61 години.

Ранна социална пенсия се дава въз основа на някакви социални и/или здравни причини. При здравните основания трябва да има нетрудоспособност от поне 50%. Социалните включват безработица, ниска квалификация и ограничен доход. Когато такава пенсия се даде на човек, навършил 60 години, тя се състои (подобно на националната пенсия) от една основна сума, добавки и друга сума, която е специфична точно за това ранно пенсиониране.

Ранна пенсия при осигуряване за безработица е с цел да насърчи по-възрастните работници

Введена през 1979 г., тя насърчава работници без квалификация, за да освободят места на по-младите и опитните. Тази схема се радва на огромен успех и я предпочитат много хора от всички категории труд. Десет години по-късно 10 000 души са се

възползвали от правото си на ранно пенсиониране. От хората, които днес живеят с такава ранна пенсия, 60% са започнали да я получават на възраст около 60 години.

Ранното пенсиониране е тясно свързано с осигуряването при безработица. Най-важните условия за получаване на ранна пенсия са участие в осигуряването при безработица за определен период, което дава право на помощи при безработица, а също така датско местожителство при навършени 60 години. Не е възможно тази пенсия да се получава едновременно със социалната.

През 1999 г. процедурата за ранно пенсиониране се променя. Целта е хората да се мотивират да останат по-дълго на работа. При новата система получените ранна пенсия придобиват право да работят през неограничен период от време. Отработените часове се приспадат от отпуснатата сума точно както помощите за безработни се намаляват в случай на частична безработица. Плащането на осигурителни вноски за безработица като условие за право на ранно пенсиониране се удължава на 25 години през последните 30.

Възможно е човек да реши да изплаща вноски както за ранно пенсиониране, така и за безработица или само за безработица. Ако избере ранно пенсиониране, когато навърши 60 години, получава „удостоверение за ранна пенсия“ и тогава решава дали да прекъсне трудовия си стаж или да продължи да работи.

След (най-много) 25 години участие в схемата за ранно пенсиониране доброволните вноски вече са изплатени. Така тази схема се финансира частично чрез вноските на хората.

Ако се получи на 60 години, ранната пенсия не е равна на помощите за безработни. Ако човек работи до 62 години, през целия период до 65 години ще получава пенсия, равна на помощите за безработни, плюс една необлагаема с данъци надбавка.

Когато се изчисляват ранната пенсия за прослужено време, пенсията по договорна схема или пенсията въз основа на индивидуални спестявания, от сумите се правят удържки. Това важи както при редовното изплащане на части, така и при отпуска-

нето на цялата сума. Но и в този случай работилите до 62 години се ползват с предимства.

Непълна пенсия се използва главно от земеделските стопани

Тази малко използвана схема позволява на щатните работници и на хората на свободна практика между 60 и 67 години да работят почасово и в същото време да получават непълна пенсия. Възможността се използва главно от земеделските стопани, които продължават да обработват земите си и след като навършат 60 години.

Условията за получаване на непълна пенсия са сходни с тези за ранно пенсиониране при схемата за осигуровка при безработица:

- Датско местожителство и навършени 60 години;

- Участие в схемата АТП в продължение най-малко на 10 години през последните 20 (за щатни работници и служители), трудов стаж в Дания през определен период (за щатни работници и хора на свободна практика), както и наличие на известна сума, заработвана от някаква независима дейност;

- Ограничаване в броя на работните часове поне с 1/4.

Сумата се свежда до 1/37 от установеното основно заплащане на един час. Това заплащане съответства на 82% от максималната дневна сума, която се отпуска при болест. За хората на свободна практика непълната пенсия е установена сума. Навършилите 60 години след 1 юли 1999 г. могат да получават непълна пенсия между своите 60 и 65 години. Тази сума се намалява в зависимост от участието им в други пенсионни схеми и схеми за индивидуални спестявания. Понижението се изчислява по същия начин, както при ранното пенсиониране. Схемата за непълната пенсия се финансира изцяло от държавата.

Ранна пенсия при осигуряване за безработица

Тази ранна пенсия се равнява на помощта при безработица или поне на 82% от нея и възлиза на 2 850 крони седмично, около 150 000 крони годишно или на 82% от тези суми. При новата система ранната пенсия се финансира частично от вноските, плащани от хората.

ДВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ БЯХА ОБЯВЕНИ В НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ

(Продължава от стр. 2)

Втори основен въпрос, който бе разяснен, касае обезщетяването по неимуществени вреди на хора, застраховани от ЗК „Хилдън“ по „Гражданска отговорност“ на автомобила, претърпели тежка инвалидност или дори смъртни случаи на свои близки. Само в съда ще може да се определи какъв е размерът на тези щети, тъй като синдикът няма правната възможност за това. Пострадалите сами трябва да определят размера на обезщетенията си и да ги предявяват отново към синдиката.

Трети проблем възниква с регресните иски (по застраховките автокаско и гражданска отговорност), т.е. претенциите на други застрахователни компании към застрахованите в ЗК „Хилдън“. В случая ответниците, които са физически

лица, трябва да пледират ЗК „Хилдън“ да бъде определена като „трета страна - помагач“. Задължително е предявяването на претенции пред синдиката, защото, ако това не се направи, физическите лица ще трябва сами да плащат от джоба си обезщетенията.

До момента за 10 дни от обявяването в несъстоятелност на „Хилдън“ има 20 души с предявен интерес, 70 съдебни дела срещу компанията, 20 от които са по т. нар. „регресни иски“.

От КФН обясниха, че във втората фалирала компания МЗК „Европа“ с назначен синдик Розиалина Градинарова, поразително са значително по-малко, а имущество то ѝ е съхранено добре в централния офис на компанията, който и сега е действащ.